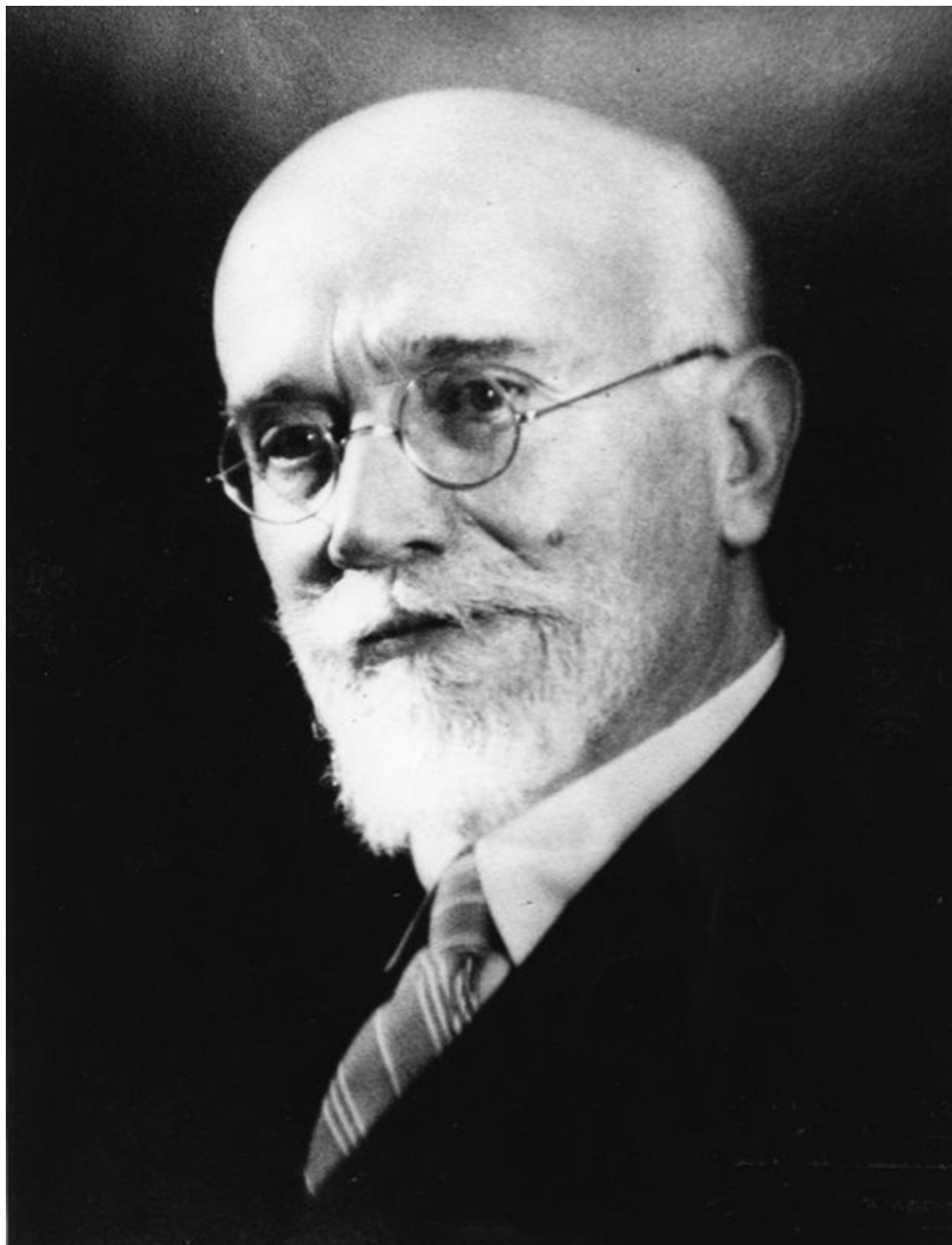

**ΙΓ' Πανελλήνιος Μαθητικός Διαγωνισμός Δοκιμίου
«Ελευθέριος Βενιζέλος»**

Θέμα : «Το ευρωπαϊκό όραμα του Ελευθερίου Βενιζέλου»

Τσώρη Νεκταρία-Καλλιόπη
Τάξη Γ', τμήμα 2^ο, Εκπαιδευτήρια Γεωργίου Ζώη
Διεύθυνση σχολείου : Αβέρωφ 12, Αργυρούπολη

Βρισκόμαστε στο έτος 1918. Η Ευρώπη έχει μόλις εξέλθει από τον καταστροφικό κυκλώνα του Α' Παγκοσμίου πολέμου και πασχίζει να ανασυσταθεί και να αναδιοργανωθεί, συγκεντρώνοντας τα σπασμένα της κομμάτια. Νικητές και ηττημένοι καλούνται να ορθοποδήσουν και πάλι, ερχόμενοι αντιμέτωποι με αναρίθμητες απώλειες, αντίξοες συνθήκες επιβίωσης και μια ανυπολόγιστη οικονομική, αλλά και ηθική κατάπτωση. Η επείγουσα ανάγκη για την υπερκέραση μιας γενικότερης διεθνούς κρίσης που κυριαρχούσε, εντόνως διακριτή κυρίως στον ευρωπαϊκό χώρο, σε συνάρτηση με το ενδεχόμενο για ένα επικείμενο εφιαλτικό μέλλον που επιφύλασσαν για τους λαούς και τα κράτη από τα οποία απαρτίζεται η Γηραιά Ήπειρος, οδήγησαν κορυφαίες ηγετικές και πνευματικές μορφές της εποχής στη σύλληψη της ιδέας μιας ομοσπονδιακής ένωσης της Ευρώπης.

Βέβαια, αξίζει να αναλογιστούμε το γεγονός ότι η ιδεολογία μιας ενωμένης γεωπολιτικά Ευρώπης αποτελούσε αντικείμενο θεωρητικής πολιτικής, εκφρασμένο πολλάκις στο παρελθόν της ευρωπαϊκής ιστορίας, με ορισμένες σημαντικές διαφοροποιήσεις, ανάλογες με τις επιρροές και τις σταθερές των διαφόρων εποχών. Χαρακτηριστικά παραδείγματα που στηρίζουν την παραπάνω θέση αποτελούν η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, η οποία εκτεινόταν σε μεγάλο μέρος του ευρωπαϊκού εδάφους, καθώς και οι επιδιώξεις του Ναπολέοντος Βοναπάρτη. Η διακαής επιθυμία αναγνώρισης μιας εξουσιοδοτημένης ανώτατης αρχής, ηθικού ή θρησκευτικού χαρακτήρα, με κυριότερο εκπρόσωπο τον Πάπα, εξέφραζε την ιδέα της ενοποίησης σε παλαιότερους καιρούς, αν και η επιβολή της γινόταν συνήθως με βάνουσα και αθέμιτα μέσα, όπως η εκδήλωση βίας. Ωστόσο, η διατύπωση της επιθυμίας εθνών και κυβερνήσεων να συνενωθούν συγκροτώντας ενιαίο Ευρωπαϊκό γεωπολιτικό συνασπισμό, εντοπίζεται μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου και τη διάλυση των πολυεθνικών αυτοκρατοριών, καθώς οι προσπάθειες της Κοινωνίας των Εθνών για την αποκατάσταση των καλών σχέσεων και την καταπολέμηση των ανταγωνισμών μεταξύ των κρατών αποδεικνύονται αναποτελεσματικές.

Στο βήμα της συνδιάσκεψης της Κοινωνίας των Εθνών το Σεπτέμβριο του 1928, ο τότε πρωθυπουργός και τότε Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας, Αριστείδης Μπριάν παρουσιάζει το τολμηρό και καινοτόμο όραμά του, την ίδρυση της Ομοσπονδίας των Ευρωπαϊκών Κρατών. Στόχος αυτού του ριζοσπαστικού σχεδίου ήταν η ευημερία, η ειρηνική συνύπαρξη και ανάπτυξη των ευρωπαϊκών λαών καθώς και η διασφάλιση της εδαφικής τους κυριαρχίας. Η πρωτοπορία του Γκούντενοβ Καλλέργι, που αποτελούσε το προοίμιο της πολιτικής δράσης με βάση την ιδέα για την πραγμάτωση αυτού του θεσμού, δεν είχε αποσπάσει άμεση θετική αντιμετώπιση στην πολιτική σκηνή. Την 1^η

Μαΐου του έτους 1930, ο Μπριάν προβάλλει την εισήγηση του σε αναλυτικό υπόμνημα -επηηρεασμένη προφανώς από το ενοποιητικό πρότυπο της Κοινωνίας των Εθνών- στα 27 ευρωπαϊκά κράτη που αποτελούν μέλη αυτής. Απότοκη των αλληλοσυγκρουόμενων επιδιώξεων και των σφοδρών ανταγωνισμών ανάμεσα στα κράτη της ευρωπαϊκής ηπείρου ήταν η αρνητική και επιφυλακτική στάση από την πλειοψηφία των 27 χωρών. Η ανέλπιστα θετική, χωρίς ιδιαίτερους ενδοιασμούς απάντηση τεσσάρων ή πέντε κρατών αποτέλεσε την εξαίρεση· μεταξύ αυτών και η ανταπόκριση του ελληνικού κράτους, υπό την κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο σημαντικότερος πολιτικός άνδρας που ανέδειξε η πατρίδα μας στα νεότερα χρόνια, χάραξε με το πολιτικό του πρόγραμμα την ιστορική πορεία ολόκληρου του ελληνισμού. Διορατικός, ευφυής, πληρώντας όλες τις απαιτούμενες προϋποθέσεις και διαθέτοντας κάθε απαραίτητο χάρισμα ούτως ώστε να αναλάβει το μεγαλεπήβολο έργο της ανασύστασης, καθοδήγησης αλλά και του εκσυγχρονισμού μιας καταπονημένης χώρας, σε συνδυασμό με την άσβεστη στοργή για το λαό του, εξύψωσε στην ευρωπαϊκή και διεθνή σκηνή την αγαπημένη του Ελλάδα, καθιστώντας την υπολογίσιμη δύναμη, ισχυρό, αναβαθμισμένο και οργανωμένο κράτος. Για να κατορθώσουμε να κατανοήσουμε σε βάθος την τεράστια σημασία της υποστήριξης που έδειξε ο μεγάλος αυτός ηγέτης στο Μνημόνιο του Γάλλου Υπουργού Εξωτερικών, αλλά και την θετική αμυδρή επιφυλακτικότητα και υποστηρικτική του προδιάθεση απέναντι στην πρωτοβουλία του Καλλέργι, αξίζει να κάνουμε μια αναφορά στα βασικότερα γνωρίσματα του χαρακτήρα του Ελευθερίου Βενιζέλου.

Από τη νεαρή ηλικία των δεκατεσσάρων ετών, ο Βενιζέλος έδειχνε ασυνήθιστο ενδιαφέρον για τις συζητήσεις των μεγάλων που περιστρέφονταν γύρω από τα πολιτικά ζητήματα της εποχής. Επρόκειτο για άτομο με απίστευτη διορατικότητα, θάρρος και ασάβινη θέληση. Πάλευε για τις πεποιθήσεις του με πύρινη δύναμη και τίποτα δεν ήταν ικανό να τον αναγκάσει να τραπήει σε άτακτη φυγή. Οπισθοχωρούσε μονάχα για να αυξήσει τη φόρα του ή να ελιχθεί. Συμμετέχοντας ενεργά στους σκληρούς αγώνες των Κρητών συμπατριωτών του, διδάχθηκε από πρώτο χέρι ότι η ελευθερία και η αξιοπρέπεια κερδίζονται με τίμημα το αίμα. Όντας τίμιος και σωστός απέναντι στις υποχρεώσεις του, συγκρούστηκε πολλάκις με τον βασιλιά Κωνσταντίνο ο οποίος συχνά παρεμπόδιζε την υλοποίηση των οραμάτων του πρωθυπουργού. Γνήσιος Έλληνας, ανεξίκακος, ουδέποτε έπαψε να υπηρετεί το λαό του, ουδέποτε τον εγκατέλειψε, ουδέποτε αποκήρυξε την Ελλάδα του, ακόμη κι όταν αυτή τον πρόδωσε. Ρεαλιστής και ταπεινός, δημοκράτης και ειρηνόφιλος, ενέπνεε σε όσους τον γνώριζαν απόλυτη εμπιστοσύνη και άμετρη εκτίμηση.

Λαμβάνοντας υπόψη την εξέχουσα προσωπικότητα και την ικανότητα του λαμπρού πολιτικού να διακρίνει και να αποκρυσταλλώνει τις ανάγκες των καιρών, συνειδητοποιεί κανείς χωρίς ιδιαίτερη πνευματική κόπωση πως η θερμή υποστήριξη και η υιοθέτηση του Ελευθερίου Βενιζέλου απέναντι στην καινοτομία των Μπριάν και Καλλέργι, καθώς και το πάθος με το οποίο πάσχισε να πείσει και τους κυβερνήτες των υπολοίπων ευρωπαϊκών κρατών για την ορθότητα των θέσεών της δεν αποτελούν διόλου επιπόλαιη και μεμονωμένη ενέργεια. Ο ίδιος ήταν πεπεισμένος ότι η δημιουργία δεσμών ως βάση μιας διακυβερνητικής αλληλοβοήθειας και ευνοϊκής γεινίασης μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών θα επέφερε την ευημερία και θα κάλυπτε την επείγουσα ανάγκη της ανασυγκρότησης των ερειπίων που άφησε στο πέρασμά του ο πόλεμος, αλλά και πως αυτοί οι δεσμοί θα είχαν ως αποτέλεσμα γενικευμένο αντίκτυπο για τη διεθνή κοινωνία. Όπως δηλώνει και ο ίδιος τον Οκτώβριο του 1929: «...ο πόλεμος απέδειξε ότι οι νικηταί είναι τόσο πτωχοί, όσο και οι ηττημένοι. Νομίζω ότι οι Ηνωμένοι Πολιτείες της Ευρώπης θα αντιπροσωπεύουν, έστω και άνευ της Ρωσίας, μίαν δύναμιν αρκετά ισχυράν να προαγάγη εις ευχάριστον σημείον την ευημερίαν και των άλλων ηττήρων.».

Τον Οκτώβριο του 1926, πραγματοποιείται στη Βιέννη το πρώτο Πανευρωπαϊκό Συνέδριο, όπου ο Ελευθέριος Βενιζέλος υποστηρίζει τους πιο εξέχοντες Ευρωπαίους, όπως τους Ερριώ, Σάιπελ και Νταλαντιέ. Σε δήλωσή του τον Δεκέμβριο του 1929, εγκωμιάζει την ιδέα της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας και συγχαίρει τον Μπριάν, εκφράζοντας «πας εγκαρδιωτέρας [του] ευχάς διά την ταχείαν επικράτησίν της.». Ο Έλληνας πρωθυπουργός απολαμβάνει τεράστια αποδοχή και αναγνώριση από όλους τους ασπασζόμενους το σχέδιο της Πανευρωπαϊκής Ένωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ευνοϊκής διάθεσης στο πρόσωπο του Βενιζέλου αποτελεί η υπογράμμιση του Γκούντενοβ Καλλέργι τόσο στα απομνημονεύματά του, όσο και στον τύπο, όπου και του αποδίδει τον χαρακτηρισμό «Ο μεγάλος Ευρωπαίος και μεγάλος Ευρωπαίιστής Βενιζέλος». Ο ενθουσιασμός του και η δίχως φραγμούς πίστη και ελπίδα στο μέλλον μιας ανεπτυγμένης, προσδευμένης Πανευρώπης, τον καθιστά έναν από τους θερμότερους υπερασπιστές του Ευρωπαϊκού Οράματος.

Ωστόσο, ποιο ήταν το απώτερο κίνητρο της ελληνικής κυβέρνησης που την ώθησε στην διεκδίκηση μίας θέσης στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία; Η ερμηνεία της πολιτικής στάσης του Ελευθερίου Βενιζέλου τοποθετείται στις γενικότερες ιδεολογικές του κατευθύνσεις, αλλά και στη συνειδητοποίηση των ζωτικών συμφερόντων της χώρας που θα εξυπηρετούνταν με τη θεσμοποίηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης υπό την αιγίδα της Κοινωνίας των Εθνών. Τα συμφέροντα αυτά αφορούσαν κυρίως τους τομείς της οικονομικής προόδου, της σταθερότητας του πολιτεύματος, καθώς και της εδαφικής ακεραιότητας του ελληνικού κράτους. Ας αναλογιστούμε τη σημασία της ίδρυσης της

Ευρώπης των λαών, ενώ οι σχέσεις μεταξύ των γειτόνων Ελλάδας-Τουρκίας ήταν σε πλήρη οξύτητα. Για την επίτευξη της αποκατάστασης των κοινωνικών και εδαφικών συσχετισμών ανάμεσα στις δύο χώρες, ο Βενιζέλος δε διστάζει να εκφράσει την συμπάθειά του για μια ενδεχόμενη συμμετοχή της Τουρκίας, ως ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι ελληνικές θέσεις παρουσιάζονται και από τον Έλληνα εκπρόσωπο, Νικόλαο Πολίτη στις αρχές Σεπτεμβρίου του έτους 1930, σε έκτακτη συνέλευση που συγκαλείται από τον Μπριάν: «...Η ελληνική κυβέρνηση χαιρετίζει με τη μεγαλύτερη ικανοποίηση την ιδέα της ενότητας των λαών της Ευρώπης [...], το εγχείρημα οφείλει να αναληφθεί στα πλαίσια της διεθνούς οργάνωσης και να σεβαστεί την εθνική κυριαρχία των κρατών· η ευρωπαϊκή ένωση, κάτω από ανάλογες συνθήκες, όχι μόνο δε θα οδηγήσει στην εξασθένηση αλλά θα συμβάλλει στην ενίσχυση «της Ευρώπης των πατρίδων»...».

Η δίχως επιφυλάξεις και ενδοιασμούς καταφατική ανταπόκριση του Βενιζέλου στην πρόταση του Αριστέδη Μπριάν, ουδόλως αντανάκλα την άποψη πως ο κυβερνήτης ήταν ανίκανος να συνειδητοποιήσει τις αποτρεπτικές συγκυρίες με τις οποίες θα ερχόταν αντιμέτωπη η τολμηρή ιδεολογία του Γάλλου Υπουργού Εξωτερικών. Εξαρχής, η πλειονότητα των Μεγάλων Δυνάμεων, αλλά και λιγότερο ισχυρών κρατών, είχε εκδηλώσει την αποστροφή της. Αίτια παρεξηγήσεως και προβληματισμού αποτελούσαν η αμφιβολία σε ότι αφορά τη συμβατότητα του σχεδίου με τους νόμους της Κοινωνίας των Εθνών, τα κριτήρια από τα οποία θα καθοριζόταν η στρατηγική της Ομοσπονδίας καθώς και η τροπολογία με την οποία θα σηματοδοτούνταν η πρόοδος των χωρών που τα συμφέροντά τους αφορούσαν κυρίως εξευρωπαϊκούς χώρους (Οθωμανική Αυτοκρατορία). Όμως, την κυριότερη ανησυχία του Βενιζέλου αντιπροσώπευε ένα έμμεσα αναφερόμενο ζήτημα. Σύμφωνα με το άρθρο 19 του Συμφώνου της Κ.Τ.Ε., εφόσον οι ενδιαφερόμενες χώρες εξέφραζαν κοινή συγκατάθεση για διαφοροποίηση των νόμων της Ειρήνης των Βερσαλλιών, η επίτευξη αυτής θα ήταν πραγματοποιήσιμη. Με ποιον τρόπο οι ταπεινωμένοι και ηττημένοι λαοί του Α' Παγκοσμίου Πολέμου θα προθυμοποιούνταν να συνεργαστούν με τους άσπονδους εχθρούς τους; Ο Ελευθέριος Βενιζέλος προβάλλει την ζοφερή αγωνία του, σε συνομιλία του με τον Άγγλο εκπρόσωπο στην Κοινωνία των Εθνών, Ρόμπερτ Σέσιλ. Ρεαλιστής καθώς ήταν, ο Έλληνας πρωθυπουργός ήταν σε θέση να κατανοήσει πως η παραγκώνιση του ιμπεριαλισμού και των εγωιστικών θέσεων μεταξύ των λαών, υπερέβαινε κατά πολύ τα όρια του εφικτού.

Πράγματι, όσο ευφυής κι αν αποδεικνυόταν η προοπτική της κυριαρχίας του αισθήματος της αλληλεγγύης μέσα στον ενδοευρωπαϊκό χώρο και της κοινωνικοπολιτικής διεθνούς συνεργασίας, η υπερκέραση των αντιξοοτήτων που μάστιζαν και σπάραζαν τη γεωγραφική επικράτεια της Ευρώπης στάθηκε αδύνατο να πραγματοποιηθεί. Όπως επιφύλασσόταν για τους Ευρωπαϊκούς λαούς,

σύντομα τα φασιστικά, δικτατορικά καθεστώτα θα ανέρχονταν στην εξουσία, λαμβάνοντας την ευθύνη για τα επακόλουθα. Οι εθνικιστικές τάσεις αντί της άμβλυνσης θα επέφεραν την πλήρη όξυνση, καθώς κάθε φιλελεύθερη και ενωτική ιδεολογία θα υφίστατο αβάστακτη πίεση. Μια δεύτερη ένοπλη σύρραξη θα απέβαινε αναπόφευκτη. Ωστόσο, ο Β' Παγκόσμιος πόλεμος, γεγονός που αποτελούσε τον βαθύτερο, τον πιο επίφοβο εφιάλτη του Βενιζέλου αλλά και των λοιπών Ευρωπαϊστών, θα στεκόταν ως αφορμή στο πέρασμα των αιώνων για την αναθεώρηση των ιδεών των οραματιστών της Ευρωπαϊκής ένωσης από τις πολιτικές μορφές που αρχικά την αντιμετώπιζαν αρνητικά. Στη Διάσκεψη της Ρώμης, το 1958, θεσμοθετείται εν τέλει η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα.

Το 1981, απότοκη τεραστίας προσπάθειας και προσμονής από τον Ελληνικό λαό αλλά και από τον τότε πρωθυπουργό, Κωνσταντίνο Καραμανλή, πραγματοποιείται η προσχώρηση της Ελλάδος, η οποία προσφάτως είχε εξέλθει από τη θύελλα ενός δικτατορικού καθεστώτος, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα που αργότερα μετονομάζεται σε Ευρωπαϊκή Ένωση. Το μεγάλο ιδεώδες, το όραμα μιας ενωμένης, αήττητης και ισχυρής ομοσπονδίας ανάμεσα στα κράτη της Γηραιάς Ηπείρου, το όνειρο του Ελευθερίου Βενιζέλου σε ό,τι αφορά την ευρωπαϊκή υπόθεση έχει φαινομενικά λάβει σάρκα και οστά. Φαινομενικά; Αλήθεια, αναρωτιέμαι, αν η κορυφαία αυτή ηγετική μορφή βρισκόταν εν ζωή στους καιρούς μας θα αισθανόταν ικανοποίηση από την εξέλιξη της υλοποίησης του οράματος του; Αδιαμφισβήτητα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμβάλει σε εξαιρετικό βαθμό στην ανάπτυξη των κρατών-μελών της. Οι εμπορικές συναλλαγές μεταξύ των κρατών-μελών, η κατασκευή έργων υποδομής καθώς και η επικοινωνία ανάμεσα στους Ευρωπαίους πολίτες έχουν αναπτυχθεί σημαντικά, ενώ ο κίνδυνος πολέμου φαίνεται να απέχει από τους λαούς που την αποτελούν, σε απόσταση ασφαλείας. Όμως, κατά πόσο έχουν στ' αλήθεια εκλείψει τα εξουσιαστικά κίνητρα από τις διάφορες ενέργειες και πρωτοβουλίες των ευρωπαϊκών κρατών; Οι αποφάσεις των ισχυρών κυβερνήσεων αποσκοπούν στην πραγμάτωση και την ικανοποίηση του κοινού συμφέροντος; Μήπως, εν τέλει, ο ιμπεριαλισμός κρατάει τα ηνία της ιστορικής πορείας της ηπείρου μας έστω και σχεδόν έναν αιώνα μετά την έμπνευση της Ευρωπαϊκής ενότητας; Πιστεύω πως η ενωμένη Ευρώπη καλείται να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες, τόσο εκ μέρους των ισχυρών κρατών, όσο και των πιο αδύναμων λαών, ούτως ώστε να υλοποιηθεί μια μέρα σε όλη της την έκταση η μεγάλη ιδέα του Ελευθερίου Βενιζέλου, καθώς και των άλλων Ευρωπαϊστών που τη συνέλαβαν.

Πηγές

-Σβολόπουλος Κωνσταντίνος Δ., Αναφορές στον Ελευθέριο Βενιζέλο, εκδόσεις Καστανιώτη.

-Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων, Πολιτισμού & Αθλητισμού, Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος».

-Υπουργείο Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, *Ιστορία του Νεότερου & του Σύγχρονου Κόσμου (από το 1815 έως σήμερα)*, Γ' Τάξη Γενικού Λυκείου & Δ' Τάξη Εσπερινού Λυκείου Γενικής Κατεύθυνσης, ΟΕΔΒ, Αθήνα.

-Α. Κοντζιάς, Τα φοβερά ντοκουμέντα (Ο Εθνικός Διχασμός-Βενιζέλος και Κωνσταντίνος), εκδόσεις Φυτράκης.

-ΤΟ ΒΗΜΑ 90 Χρόνια, Τόμος Α' (1922-1931), Τόμος Β' (1932-1941)

-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, Α' και Β' Παγκόσμιος Πόλεμος-Εμφύλιος Πόλεμος, εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.